

De rijke dwaas

Thema: De rondwandeling
Lukas 12:13-34

a. De gelijkenis van de rijke dwaas (Luk. 12: 13-21)

UITLEG VAN DE TEKST

Jezus wordt gevraagd om een oordeel te vellen in een erfeniskwestie. Dat onderbreekt het onderwijs van Jezus. Hij leerde Zijn discipelen het 'Onze Vader' en gaf onderwijs over het gebed. Na het verwerpen van de beschuldiging dat hij duivelen uitwerpt door de duivel, spreekt hij zes keer een 'wee' uit over de schriftgeleerden en farizeeën. Hij leert zijn discipelen om Hem oprecht te belijden en dan komt er iemand naar hem toe. Jezus krijgt een vraag over een erfenis.

Vanwege hun kennis van de wet waren rabbi's en Schriftgeleerden de aangewezen personen om zulke juridische zaken op te lossen. De man ziet de Heere Jezus als rabbi, daarom spreekt hij Hem ook aan als 'Meester'. De man wil dat de Heere Jezus een uitspraak doet in zijn voordeel: 'Zeg tegen mijn broeder, dat hij met mij de erfenis dele.' Mogelijk had de broer van de man na het overlijden van hun vader verzuimd om zijn broer het hem toekomende deel te geven.

We weten niets van de achtergrond van deze vraag. De broer van de man kan de oudste zijn geweest. Hij kan besloten hebben om de erfenis, een stuk land of een aantal bezittingen, bijeen te houden. Zijn broer, de man die naar Jezus toekomt, kan er de voorkeur aan gegeven hebben om de erfenis te verdelen. In elk geval voelt de vraagsteller zich ten opzichte van zijn broer in het nadeel gesteld en heeft hij veel vertrouwen in Jezus en zo richt hij zich tot Hem.

Jezus weigert echter om een uitspraak in deze zaak te doen. Heel afstandelijk zegt de Heere Jezus: 'Mens, wie heeft Mij als rechter of scheidsman (als verdeler) over u aangesteld?' De Heere Jezus heeft geen officiële bevoegdheid van het Sanhedrin gekregen om dergelijke zaken te behandelen en op te lossen. Daarbij ziet hij het niet als Zijn taak om Zich in dergelijke materiële kwesties te mengen. Achter de vraag van de man schuilt ten diepste de begeerte naar bezit, de hebzucht en dat legt Jezus bloot. Een eenvoudige uitspraak in het voor- of nadeel van de man lost dan ook niets op. Het raakt de kern van de zaak niet.

Jezus richt Zich niet alleen tot de vraagsteller, maar tot al degenen die naar hem toe zijn gekomen. Iedereen blijkt op bepaalde momenten last te hebben van hebzucht. Let daarop, zegt de Heere Jezus en waak ervoor.

Niemand moet denken dat het leven afhankelijk is van wat hij bezit, hoeveel dat ook mag zijn. Daarbij moeten we het leven niet beschouwen als iets waarover men zelf kan beschikken. Het leven zelf maakt immers geen deel uit van iemands bezittingen, het is iets wat God hem gegeven heeft en waarover Hij verantwoording vraagt.

Aan de hand van een gelijkenis maakt de Heere Jezus dat duidelijk. Een rijke man, een landbouwer, ziet dat zijn land hem een flinke oogst oplevert. Dit zet hem echter voor een onverwacht probleem. De opbrengst van het land is zo groot dat zijn huidige opslagruimten niet groot genoeg zijn om alles op te slaan. De man overlegt met zichzelf wat hij moet doen om dit probleem op te lossen. De man komt

tot de conclusie dat hij grotere voorraadschuren nodig heeft. Hij wil de huidige voorraadschuren af laten breken om er grotere voor in de plaats te bouwen, waarin hij alles wat hij heeft op kan slaan. Zo denkt de man zich van een onbezorgde toekomst te kunnen verzekeren. Hij denkt voor jaren voedsel en inkomsten genoeg te hebben. Hij denkt rustig van zijn bezittingen te kunnen gaan genieten. De man heeft het dan ook over eten en drinken en vrolijk zijn.

De man denkt er niet aan om anderen, mensen die gebrek lijden bijvoorbeeld, in zijn welvaart te laten delen. Hij is enkel en alleen op zichzelf gericht. Hij heeft het dan ook alleen maar over zichzelf.

Dat man houdt er ook geen rekening mee dat de dood een vroegtijdig einde aan zijn welvaart en zijn grootste plannen zou kunnen maken. Dat God in zijn leven ingrijpt, is dan ook wel het laatste dat hij verwacht. Hij wordt daarom ook niet voor niets een dwaas genoemd.

Zijn voornemen zal hij niet kunnen uitvoeren. Diezelfde nacht zal hij sterven. En wat heeft hij dan nog aan zijn rijkdommen? Hij moet alles achterlaten.

De Heere Jezus heeft het over het opeisen van de ziel, dat betekent dat God het leven heeft gegeven en op een bepaald moment ook weer door Hem kan worden opgeëist, omdat Hij daar recht op heeft. Het Griekse woord dat hier voor afnemen of opeisen staat, wordt gewoonlijk gebruikt voor het weer terugvorderen van een lening. Zijn leven was een lening. God vordert nu het geleende weer terug. Dat kan Hij doen. In de nacht aan het einde van zijn laatste werkdag. In de nacht waarin hij alles had opgestapeld en dacht: nu begint het lieve leven. Toen werd plotseling zijn leven teruggevorderd. Dan zal blijken waar te zijn wat de Heere Jezus verderop in dit hoofdstuk zegt: 'Want waar uw schat is, aldaar zal ook uw hart zijn' (Luk. 12: 34) Uit het vergaren van de aardse schatten blijkt dat de man daar zijn zinnen op heeft gezet. Wie op de Heere en Zijn Koninkrijk is gericht, wordt behouden. Wie alles op de dingen van deze tijd zet, raakt alles kwijt en komt om. Wie zichzelf schatten vergadert, is niet rijk in God. Het is tevergeefs, zegt Psalm 127, wanneer bouwers een huis doen verrijzen, en de Heere het huis niet bouwt. Het is leeg, ijdel, vroeg op te staan, laat op te blijven als er geen rekening wordt gehouden met God. Toen hij klaar was met rekenen was hij uitgeteld.

TER VERWERKING

Een aantal zaken kunnen met de kinderen besproken worden:

- De Heere Jezus is niet gekomen om allerlei materiële zaken te regelen. Op bepaalde momenten stelt Hij bepaalde zaken wel aan de kaak. Maar Hij is niet gekomen om die op te lossen. De Heere wil dan ook niet concreet op de zaak die man noemt ingaan. De Heere Jezus is een hemelse Rechter, geen aardse.
- Het is aangrijpend dat de man die naar Jezus toekomt Hem alleen maar nodig heeft om er zelf beter van te worden. We kunnen vast wel wat voorbeelden bedenken waarbij mensen vandaag aan de dag Jezus ook alleen maar voor hun eigen voordeel nodig hebben. Als we alleen maar bidden om de dingen die wij voor dit aardse leven nodig hebben, maar er niet naar verlangen de Heere met ons hele hart te dienen, dan doen we net als die man die naar de Heere Jezus komt. We vergeten dan dat de Heere Jezus de Redder en Zaligmaker van zondaren is.
- Het is niet verkeerd dat de man in de gelijkenis vooruitkijkt en zorgt voor de opslag van dat wat het land opbrengt, maar het is wel verkeerd dat de man niet verder kijkt dan zijn bezittingen. Zijn bezit is alles voor hem. Je zou zelfs kunnen zeggen dat zijn bezit zijn god is. We kunnen hier vraag en antwoord 95 van de Heidelbergse Catechismus bij betrekken: 'Wat is afgoderij?' 'Afgoderij is in de plaats des enigen waren Gods, Die Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft, of benevens Hem, iets anders verzinnen of hebben, waarop de mens zijn vertrouwen zet.' Hebzucht is een enorm probleem. Wanneer iemand veel heeft, bestaat de neiging om nog meer te verwerven. Het is nooit genoeg.
- In de Bijbel wordt herhaaldelijk gewaarschuwd tegen oppervlakkigheid en kortzichtigheid (Pred. 8: 15; Jes. 22: 13; 1 Kor. 15: 32). Des te meer hebben we de doorwerking van de Heilige Geest nodig. God zegt ook ons dat een gierigaard geen toegang heeft tot het Koninkrijk van God: 'Want dit weet gij, dat geen hoereerder, of onreine, of gierigaard, die een afgodendienaar is, erfenis heeft in het Koninkrijk van Christus en van God. Dat u niemand verleide met ijdele woorden; want om deze dingen komt de toorn Gods over de kinderen der ongehoorzaamheid' (Ef. 5: 5-6).
- Wie alles op de dingen van deze tijd zet, raakt alles kwijt en komt om. Wie zichzelf schatten vergadert, is niet rijk in God. Het is tevergeefs, zegt Psalm 127, wanneer bouwers een huis doen verrijzen, en de Heere het huis niet bouwt. Het is leeg, ijdel, vroeg op te staan, laat op te blijven als er geen rekening wordt gehouden met God. Toen hij klaar was met rekenen was hij uitgeteld.

GELOOFSLEER

Vergelijk het eerste gebod waar God zegt dat we geen andere goden voor Zijn aangezicht mogen

hebben (Ex. 20: 6). Gierigheid is afgoderij. Je zet je hart op geld en goed en vertrouwt daar je leven aan toe, in plaats van dat je vertrouwt op de God van alle goed.

b. Opwekking tot onbezorgdheid (Luk. 12: 22-34)

UITLEG VAN DE TEKST

De Heere Jezus roept Zijn discipelen op hun hele leven in de handen van de Heere te leggen. Zij moeten zich niet in beslag laten nemen door de zorgen van het aardse leven. De les van de rijke dwaas moet door de discipelen ter harte worden genomen. De verbinding met deze gelijkenis zien we in het gebruik van het woordje 'daarom', dat (diatouto) markeert de gevolgtrekking van de gelijkenis van de rijke dwaas: 'omdat de rijke dwaas, die, menselijkerwijs gesproken, over alle mogelijke middelen beschikte om zich van een onbezorgde toekomst te verzekeren, uiteindelijk daarin toch faalde (omdat hij met God geen rekening hield), daarom zeg Ik u, wees niet bezorgd ...' (d.w.z. volgt zijn voorbeeld niet na door ook meer met materiële zaken dan met God bezig te zijn). De man dacht zich van een onbezorgde toekomst te hebben verzekerd. Hij hield echter geen rekening met God en dat kwam hem duur te staan.

Het voorbeeld van de rijke dwaas moet dan ook niet worden nagevolgd. De zorg voor het aardse leven moet ons niet in beslag nemen. Natuurlijk hebben we voedsel en kleding nodig, maar de zorg daarvoor mag niet overheersen. Uiteindelijk zijn we in alles, ook daarin, van de Heere afhankelijk. Wie alleen maar gericht is op aardse dingen, komt niet toe aan dat waar het in het leven werkelijk om gaat. 'Het leven is méér (pleion) dan voedsel en het lichaam (is méér) dan kleding.'

De Heere Jezus verduidelijkt aan de hand van twee voorbeelden uit de natuur waarom Zijn discipelen zich niet bezorgd hoeven te maken over voedsel en kleding. Raven zijn steeds op zoek naar voedsel en daarom een geschikt voorbeeld. Raven zaaien en oogsten niet. Ze hebben geen extra voedselvoorraad om in tijden van nood op terug te vallen en tóch voedt God ze. Net zo min als de rijke dwaas lijden ze honger! Ze hebben dat niet te danken aan hun eigen inspanningen of verdiensten, maar uitsluitend en alleen aan Gods goedheid en voorzienigheid. God zorgt voor hen. Wat geldt voor de dierenwereld geldt ook voor de mens. God die de mens het leven geschonken heeft, zal ook zorg dragen voor de onderhouding en instandhouding ervan. Met bezorgd te zijn verleng je je leven niet. We kunnen ons leven zelfs nog geen el verlengen.

De lengtemaat 'el' bedraagt 46,2 cm (ongeveer de lengte van de elleboog tot aan de middelvinger). De mens is in alles afhankelijk van God, ook wat betreft voedsel en kleding. Bezorgdheid over die dingen levert niets op!

Het tweede voorbeeld van de Heere Jezus komt uit de plantenwereld. De Heere Jezus wijst op de leliën in het veld. Waarschijnlijk wijst de Heere Jezus niet op een bepaalde plantensoort, maar op allerlei voorjaarsbloemen in het algemeen. Evenmin als de raven verrichten ze arbeid. Terwijl raven werden geassocieerd met het werk van mannen (zaaien, oogsten), wordt de lelie in verband gebracht met het werk van vrouwen (spinnen en weven). Het vergaat de lelies als de raven: hoewel ze niets presteren, komen ze niets tekort! Integendeel, hun schoonheid overtreft zelfs de pracht en de praal van koning Salomo. Ze ontleen hun pracht en praal aan de zorg die God aan hen besteedt.

De schoonheid van de leliën is maar van korte duur. Daarin lijken de leliën op het 'gras des velds'. In het Oude Testament is dat de gangbare uitdrukking voor vergankelijkheid. Hoe mooi die bloemen ook zijn, door de brandende zon verliezen ze al snel hun schoonheid. Wat overblijft is brandstof voor ovens. Hoe vergankelijk leliën echter ook zijn, toch bekleedt God ze met schoonheid, ook al duurt die schoonheid maar even. Als God bloemen en gras kleedt met schoonheid zal Hij dat zeker ook de mens doen die als kroon op de schepping is geschapen. Letterlijk zegt de Heere Jezus: 'Hoeveel meer u, gij kleingelovige.' We moeten ons realiseren dat de Heere Jezus hiermee Zijn discipelen aanspreekt. Het gaat in dat 'kleingelovige' dus niet om de afwezigheid van geloof, maar om een gebrek aan geloof in Gods voorzienigheid.

Wat van toepassing is op de lelies (en op de raven), geldt ook de discipelen. Zij behoeven dus niet bezorgd te zijn. De vraag naar eten en drinken hoeft hen niet te beheersen. Ze hoeven niet verontrust (wankelmoedig) te zijn als het om de toekomst gaat.

De 'volken der wereld' weten niet van Gods vaderlijke goedheid en voorzienigheid. Ze zijn daarom voor de zorg om hun levensonderhoud volkomen op zichzelf aangewezen en worden er volledig door in beslag genomen. De zorg voor de dingen van dit aardse leven maakt hen onrustig. De discipelen van de Zaligmaker mogen echter weten dat zij niet op zichzelf aangewezen zijn, maar dat God voor hen zorgt. Hij weet wat ze nodig hebben. Hun enige zorg moet het Koninkrijk van God zijn. Dat Koninkrijk moeten ze zoeken. Dat zoeken heeft te maken met het doen van de wil van God.

De vorm van het werkwoord 'zoeken' drukt een voortduur uit. Ze moeten voortdurend opzoek zijn naar het Koninkrijk. Jezus verbindt aan deze oproep de toezegging dat al deze dingen (eten, drinken en kleding) hen gegeven zal worden. De discipelen van de Heere Jezus hoeven alleen maar het Koninkrijk te zoeken, God Zelf voorziet hen van al het andere.

De discipelen vormen een kleine kudde, ze zijn weinig in getal. Ze leven te midden van een vijandige wereld die angst kan inboezemen. Toch behoeven de volgelingen van de Heere Jezus niet bang te zijn.

God heeft besloten hen het Koninkrijk te geven en dan zal het gebeuren. In dat Koninkrijk zullen ze een actieve rol krijgen toebedeeld.

Het leven vanuit de belofte van God brengt met zich mee dat men gemakkelijk afstand kan doen van allerlei bezittingen. Men zal de nood van anderen proberen te lenigen. Men krijgt werkelijk oog voor de naaste. Levend vanuit de rijkdom van Gods genade wordt aardse rijkdom betrekkelijk. Rijkdom kan daarnaast een drempel zijn om het Koninkrijk van God binnen te gaan.

De discipelen moeten er voor zorgen dat ze een beurs (buidels) hebben die niet verouderd en een schat die niet afneemt. De Heere Jezus wijst met deze woorden op de hemelse rijkdom die niet gestolen kan worden en niet door de motten kan worden opgegeten. Waar onze schat is, zal ons hart zijn. Wie schatten hier beneden heeft en wil hebben, is enkel en alleen op de dingen van beneden gericht. Maar wie weet van een schat in de hemel zal daarop met hart en ziel gericht zijn.

TER OVERWEGING

Een aantal zaken kunnen nader worden uitgewerkt:

- Wat kunnen wij druk bezig zijn met de dingen van dit aardse leven. We zijn intussen wel bezig met dingen die voorbijgaan. We hebben ze alleen maar nodig voor het hier en nu. Het is veel belangrijker om bezig te zijn met de dingen van Gods Koninkrijk. Laten we de kinderen aansporen de Koning van dat Koninkrijk te zoeken. In de Heere Jezus Christus ligt alles wat wij nodig hebben. Dat wat nodig is om het Koninkrijk binnen te gaan, maar ook dat wat nodig is om dit aardse leven door te komen. Hij belooft dat wie eerst Zijn Koninkrijk zoekt, verzekerd mag zijn van Zijn zorg voor dit aardse leven.
Hier is sprake van het Koninkrijk van God. Eenzijds geldt daarvan 'al reeds' alsook 'nog niet'. Voor het al reeds mogen we heilig onbezorgd zijn.
- De discipelen blijken kleingelovig te zijn. Ze zijn bang dat ze gebrek zullen lijden nu ze alles hebben verlaten en de Heere Jezus zijn gevolgd. De discipelen moeten leren steunen op Gods goedheid en barmhartigheid. Ook ons heeft de Heere beloofd dat hij ons van alle goed wil verzorgen en alle kwaad van ons wil weren of ten onzen beste wil keren (zie het doopformulier).
- In de Bijbel zijn voorbeelden te vinden van mensen die hun bezittingen ten dienste van de naaste stelde. Denk daarbij aan de eerste christengemeente in Jeruzalem (Hand. 2-5). Zij bezaten als niet bezittend. Zij wisten dat ze hun bezittingen in bruikleen hadden gekregen en leerden ze ter beschikking stellen aan de naaste.
Dit doen mensen vanuit zichzelf niet of ze moeten denken er zelf beter van te worden. Denk daarbij aan Ananias en Saffira. We doen het echt en van harte als God door Zijn Geest in ons werkt. We mogen dan weten dat God voor ons een schat bewaart in de hemel; de vergeving van ons zonden en het eeuwige leven.